

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 18 maja 2018 r.

Pozycja 86

POSTANOWIENIE

z dnia 28 lutego 2018 r.

Sygn. akt Ts 34/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Zbigniew Jędrzejewski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.Ł., T.M. i B.M. w sprawie zgodności:

art. 12 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2015 r. poz. 410, ze zm.) z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej złożonej do Trybunału Konstytucyjnego 16 lutego 2017 r. (data nadania) A.Ł., T.M. i B.M. (dalej: skarżący) wniesli o stwierdzenie, że art. 12 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2015 r. poz. 410, ze zm.; dalej: u.o.f.g.w.k.) „narusza zasadę ochrony własności wyrażoną w art. 64 ust. 2 Konstytucji (...), w związku z zasadą równości wobec prawa wyrażoną w art. 32 Konstytucji”.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą.

W pozwie złożonym 19 stycznia 2015 r. przeciwko Kampanii Węglowej Spółce Akcyjnej w Katowicach (dalej: Kampanii Węglowej S.A.) skarżący domagali się m.in. ustalenia prawa do otrzymania od pozwanej ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel. Roszczenie to zmienili na żądanie zasądzenia kwot po 1201,72 zł wraz z ustawowymi odsetkami, naliczonymi od 1 maja 2015 r., tytułem ekwiwalentu za bezpłatny węgiel. Skarżący wskazali, że na podstawie § 10 porozumienia zbiorowego z 20 grudnia 2004 r. zawartego pomiędzy Kampanią Węglową S.A. a organizacjami związków zawodowych, a także § 6 i 7 porozumienia z 6 lutego 2014 r. zawartego pomiędzy Kampanią Węglową S.A. a organizacjami związków zawodowych, mają prawo do bezpłatnego węgla. Kampania Węglowa 19 września 2014 r. podjęła uchwałę o wypowiedzeniu organizacjom związków zawodowych przepisów regulujących prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób. Skarżący wskazali, że ich zdaniem wypowiedzenie wskazanych przepisów zawartych porozumień stanowi obejście prawa co do zmiany postanowień układu, o którym mowa art. 241⁹

§ 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1666, ze zm.; dalej: k.p.), jeśli bowiem do zmiany poszczególnych postanowień układów zbiorowych pracy czy też porozumień zbiorowych wymagany jest konsensus, to nie można go zastąpić wypowiedzeniem tych postanowień. Stwierdzili również, że jedna z organizacji związkowych działających w Kampanii Węglowej S.A. otrzymała wypowiedzenie porozumienia z 20 grudnia 2004 r. dopiero 7 października 2014 r., co oznacza, że do wypowiedzenia doszło dopiero 1 lutego 2015 r., a prawo do bezpłatnego węgla nabyli 1 stycznia 2015 r., co zdaniem skarżących naruszyło zasadę retroaktywności.

Wyrokiem z maja 2016 r. Sąd Rejonowy (dalej: Sąd Rejonowy; sąd I instancji) oddalił powództwo skarżących. W uzasadnieniu stwierdził, że pozwana miała prawo wypowiedzieć porozumienie z 20 grudnia 2004 r., a także, że wypowiedzenie to zostało prawidłowo doręczone zakładowym organizacjom związkowym. Apelacja skarżących została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z listopada 2016 r.

Zarządzeniem z 23 marca 2017 roku skarżący zostali wezwani do uzupełnienia braków formalnych złożonej skargi konstytucyjnej przez: wykazanie związku między zaskarżonym art. 12 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego a orzeczeniem, w którym sąd rozstrzygnął ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżących, dokładne określenie, w jakim zakresie i w jaki sposób zaskarżony przepis narusza zasadę ochrony własności wyrażoną w art. 64 ust. 2 Konstytucji w związku z zasadą równości wobec prawa wyrażoną w art. 32 Konstytucji, nadesłanie odpisu wyroku (i 4 kopii) Sądu Rejonowego oraz nadesłanie pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia skargi konstytucyjnej i reprezentowania skarżących w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym (5 egzemplarzy), określającego dokładnie sprawę, do której zostało udzielone.

W piśmie z 3 kwietnia 2017 r. pełnomocnik skarżących odniósł się do zarządzenia Sędziego TK w sprawie braków. Nadesłał również odpis wyroku Sądu Rejonowego zapadłego w sprawie oraz pełnomocnictwa szczególne udzielone mu przez skarżących.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu lub gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna.

2. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być tylko taki przepis, który stanowił normatywną podstawę ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie, w związku z którą wniesiono skargę konstytucyjną. Skutkiem powyższego, dla nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu konieczne jest wykazanie, iż rozstrzygnięcie dotyczące konstytucyjnych praw lub wolności skarżącego wydane zostało na podstawie zaskarżonego przepisu. Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, regulacja prawna stanowiąca przedmiot skargi konstytucyjnej musi w taki sposób determinować w sensie normatywnym treść wydanego orzeczenia, że prowadzi to do wskazanego w skardze naruszenia praw lub wolności konstytucyjnych. Zaskarżony przepis stanowi podstawę indywidualnego rozstrzygnięcia w rozumieniu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym zasadniczo tylko wtedy, kiedy owo rozstrzygnięcie – przy tym samym przedmiocie i zakresie spraw – byłoby lub mogło być inne w przypadku nieobowiązania normy prawnej o treści

kwestionowanej przez skarżącego (zob. postanowienie z 15 lipca 2014 r., sygn. Ts 130/14, OTK ZU nr 5/B/2014 poz. 507 i powołane tam orzecznictwo).

Zgodnie zaś z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna powinna zawierać określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją.

3. Skarżący zakwestionowali konstytucyjność art. 12 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2015 r. poz. 410, ze zm.; dalej: u.o.f.g.w.k.). Zgodnie z ust. 1 tego przepisu byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed 1 stycznia 2007 r., uprawnionemu do bezpłatnego węgla, który uzyskał emeryturę lub rentę przed tym dniem, jest wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS), oprócz emerytury lub renty, ekwiwalent pieniężny. Przepis w ust. 2 stanowi, że pracownikowi kopalni likwidowanej wchodzącej w skład przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy, który uzyska emeryturę lub rentę, jest wypłacany przez ZUS, oprócz emerytury lub renty, ekwiwalent pieniężny.

4. Wskazany przepis prawny nie może być uznany za podstawę prawną orzeczenia wskazanego przez skarżących jako ostateczne.

4.1. Zaskarżony przepis nie ustala zobowiązań pracodawcy, a więc pozwanego, lecz zobowiązania ZUS wobec emerytowanego pracownika kopalni. Przedmiotem rozstrzygnięcia w sprawie, w której wniesiono skargę konstytucyjną, była kwestia, czy Kampania Węglowa S.A. była zobowiązana do świadczenia na rzecz skarżących ekwiwalentu pieniężnego za należny im deputat węglowy, w oparciu o obowiązujące przepisy prawa pracy. Sąd w wyrokach wydanych w sprawie nie rozstrzygał natomiast o uprawnieniu skarżących do deputatu węglowego w ogólności.

4.2. Skarżący, wezwani przez Trybunał do wskazania związku między zaskarżonym art. 12 u.o.f.g.w.k. a orzeczeniem, w którym sąd rozstrzygnął ostatecznie o ich wolnościach lub prawach albo obowiązkach, w piśmie z 3 kwietnia 2017 r. stwierdzili, że „gdyby przepis art. 12 ust. 1 i 2 oraz następne ustawy [...], będące samodzielną podstawą świadczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, wprowadzał to uprawnienie [do deputatu węglowego lub jego ekwiwalentu finansowego] dla wszystkich osób uprawnionych, tj. emerytów i rencistów z zakładów górniczych (...) mógłby otrzymać świadczenie wynikające z prawa do bezpłatnego węgla w formie ekwiwalentu pieniężnego od ZUS (...)”.

Wbrew twierdzeniom pełnomocnika skarżących – zaskarżony art. 12 u.o.f.g.w.k. nie jest samodzielną podstawą do otrzymywania deputatu węglowego w naturze. Zgodnie bowiem z treścią ustępu 1 ww. przepisu „byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji (...), uprawnionemu do bezpłatnego węgla (...) jest wypłacany przez [ZUS], oprócz emerytury lub renty, ekwiwalent pieniężny”. Literalna wykładnia powyższej treści wskazuje, że uprawnienie do bezpłatnego węgla, przynależne emerytom i rencistom, wynika z innych przepisów niż przepis zaskarżony.

Sądy I i II instancji orzekające w sprawie skarżących, badając istnienie zobowiązania po stronie Kompanii Węglowej S.A. do wypłaty pieniężnego ekwiwalentu deputatu węglowego emerytowanym pracownikom dokonały analizy przepisów prawa pracy (art. 9 i art. 241⁷ k.p.), zakładowych układów zbiorowych pracy oraz porozumień zbiorowych zawartych pomiędzy pozwaną spółką a organizacjami związkowymi działającymi na terenie spółki, regulujących to uprawnienie, oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego w tym zakresie.

Uznały, że zarząd Kompanii Węglowej S.A. był uprawniony do częściowego wypowiedzenia Porozumienia zbiorowego z 20 grudnia 2004 r., na mocy którego spółka wypłacała emerytom deputat węglowy bądź jego ekwiwalent pieniężny. Tym samym, wypowiedzenie prawa do bezpłatnego deputatu węglowego dla emerytów przez zarząd spółki uchwałą nr 875/2014 z 19 września 2014 r. zostało przeprowadzone w sposób skuteczny. W konsekwencji, w chwili orzekania przez sąd II instancji w sprawie skarżących żaden przepis prawa pracy nie zobowiązywał spółki do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego deputatu, ani też wydania go w naturze emerytowanym pracownikom.

Konstrukcja prawna deputatu węglowego wynika z art. 19 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz. U. z 1982 r. Nr 2, poz. 13, ze zm., dalej: Karta górnika). W odniesieniu do konkretnych pracodawców górniczych zachowała ona moc w zakresie wynagrodzenia i świadczeń związanych ze stosunkiem pracy tylko do momentu, w którym ich pracownicy zostali objęci postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy (art. 11 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 24, poz. 110, ze zm.)).

W konsekwencji, właśnie powyżej wskazane przepisy prawa pracy były podstawą orzeczenia wskazanego jako ostateczne, w zakresie w jakim orzeczenie to odnosi się do uprawnienia do otrzymywania przez skarżących ekwiwalentu pieniężnego za należne mu świadczenia węgla w naturze, od pracodawcy.

4.3. W piśmie uzupełniającym braki wniesionej skargi stwierdzono również, że gdyby art. 12 u.o.f.g.w.k. w zaskarżonym brzmieniu obejmował swą dyspozycją wszystkich emerytów i rencistów – skarżący mogliby otrzymać alternatywnie „świadczenie (...) w naturze od któregoś z istniejących zakładów górniczych, wobec czego jego powództwo mogłoby zostać uwzględnione względem pozwanej spółki w wariantcie roszczenia o wydanie świadczenia w naturze”.

Trybunał podnosi, że z treści uzasadnienia orzeczeń sądów orzekających w sprawie wynika, iż żądanie skarżących odnosiło się do należnego im, ich zdaniem, ekwiwalentu pieniężnego deputatu węglowego, nie zaś do świadczenia węgla w naturze.

Należy także zauważyć, że wbrew twierdzeniom skarżących, zaproponowana przez nich zmiana art. 12 u.o.f.g.w.k. nie skutkowałaby nabyciem przez skarżącego prawa do żądania wydania w naturze węgla kamiennego przez przedsiębiorstwo, w którym byli zatrudnieni, jako że przepis ten nie reguluje w żaden sposób tych zagadnień.

Trybunał na marginesie wskazuje, że obowiązek wydawania przez przedsiębiorstwo górnicze byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji bezpłatnego węgla w naturze, finansowanego z dotacji budżetowej, został sformułowany w art. 13 u.o.f.g.w.k. (w brzmieniu z 27 listopada 2015 r.). Jednak, przepis powyższy nie został w żaden sposób wskazany do badania konstytucyjności. Trybunał podkreśla, że nie jest uprawniony do rozszerzania zakresu złożonej skargi konstytucyjnej.

Skoro zakwestionowany przez skarżących przepis ustawy nie jest podstawą orzeczenia wskazanego jako ostateczne w sprawie – orzeczenie to nie wykazuje tym samym kwalifikacji, o której mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Złożona skarga konstytucyjna nie spełnia tym samym również wymogu wskazanego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK.

5. W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącym przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.